

Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 9 april 1940 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av framställningar rörande understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Bankoutskottet får härmed avgiva utlåtande över nedannämnda till utskottet hänvisade framställningar rörande understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Beträffande utredningen i de ärenden, som behandlas i utlåtandet, får utskottet, i den mån redogörelse i det följande ej lämnas, hänvisa till vederbörande proposition och motioner.

Anslaget till diverse pensioner och understöd m. m.

I. Försvarsdepartementet.

1:o.

Maskinisten vid arméns intendenturförråd i Karlsborg Gustaf Richard Wallbergs änka. I en den 8 mars 1940 dagtecknad proposition nr 120 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 1 föreslagit riksdagen medgiva, att maskinisten vid arméns intendenturförråd i Karlsborg Gustaf Richard Wallbergs änka Hulda Wallberg, född Johansson, må från och med den 1 januari 1939 under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 504 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Wallberg var född den 26 januari 1876 och avled den 8 november 1938;

att han var anställd i statstjänst under sammanlagt mer än 35 år, därav under tiden från och med den 1 maj 1912 intill avgången ur tjänst den 30 juni 1936 såsom maskinist (under tiden 1 juli 1935—30 juni 1936 såsom maskinist av 1. klass) vid arméns intendenturförråd i Karlsborg;

att han enligt stat, som av arméförvaltningens intendenturdepartement

fastställt för arméns intendenturförråd i Karlsborg, från och med den 1 juli 1935 kom i åtnjutande av lön, motsvarande 12 lönegraden i den i kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 215) intagna löneplanen för extra ordinarie tjänstemän, och under de två närmaste åren dessförinnan uppbar avlöning kontant och in natura med — oavsett dyrtidstillägg — omkring 3,075 kronor för år;

att Wallberg, som författningsenligt icke var berättigad till tjänstepension, från och med den 1 juli 1936 intill sin död åtnjöt av 1936 års riksdag beviljad pension till belopp av 1,608 kronor för år (prop. nr 196, p. 10; bankoutsk. utl. nr 51, p. 13; riksd. skr. nr 216);

att han vid sin död efterlämnade änkan Hulda Wallberg, född Johansson, vilken är född den 9 februari 1877, samt fyra vuxna barn, därav två söner och två döttrar;

att bouppteckningen efter Wallberg utvisade brist;

att änkefru Wallbergs arbetsförmåga på grund av sjukdom är väsentligt nedsatt;

samt att barnen icke äro i sådana ekonomiska omständigheter, att de kunna nämnvärt bidra till moderns försörjning.

Utskottet.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

2:o.

Kaptenen i Göta livgarde, löjtnanten på övergångsstat Gustaf Arthur Holtz' änka. I motion II: 3 hemställer herr *Holmgren*, »att riksdagen ville besluta, att kaptenen G. A. Holtz' änka Greta Holtz i pensionshänseende skall anses likställd med änka efter kaptен».

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Holtz var född den 8 december 1890 och avled den 13 december 1939;

att han från och med den 1 januari 1928 överfördes från beställning såsom löjtnant vid Vaxholms grenadjärregemente till övergångsstat vid förutvarande Göta livgarde;

att han vid tiden för överförandet till övergångsstat innehade en tjänst-ålder såsom officer av 14 år;

att han efter överförandet till övergångsstat var inkallad till tjänstgöring såsom chef för Göta livgardes kulsprutekompani under tiden 1 januari 1928 —1 juli 1929;

att han år 1928 utnämndes till kaptен i Göta livgarde;

att han i början av september 1939 inkallades till beredskapstjänstgöring och därunder ådrog sig sjukdom;

att han vid sin död efterlämnade änkan Greta Holtz samt två barn;

samt att änkefru Holtz jämlikt kungörelsen den 18 juni 1937 (nr 582) angående ikraftträdande av allmänna familjepensionsreglementet uppbär änkepension å 1,590 kronor.

I en vid 1929 års riksdag väckt motion (II: 58) hemställdes, att riksdagen ville medgiva, att Holtz i befordringshänseende till kapten på övergångsstat finge anses överförd till övergångsstat först från och med den 1 januari 1929. Det i motionen väckta förslaget åsyftade att skapa förutsättningar för beredande åt Holtz av lön och därmed även av pensionsförmåner såsom kapten på övergångsstat.

I häröver avgivet utlåtande anförde *statsutskottet* (utl. nr 82), att ett bifall till motionen skulle innebära ett avsteg från de principer, som i samband med 1925 års härordningsbeslut fastslagits i fråga om till övergångsstat överförda beställningshavares rätt att vinna befordran. Vid sådant förhållande och särskilt med hänsyn till den prejudicerande betydelse, som ett medgivande av den i motionen ifrågasatta undantagsförmånen otvivelaktigt skulle innebära, hade utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka det i motionen väckta förslaget.

Riksdagen beslöt i enlighet med *statsutskottets* hemställan.

Av handlingarna framgår, att Holtz vid sitt frånfälle visserligen innehade kaptens tjänstegrad men att han i löne- och pensionshänseende tillförsäkrats allenast de förmåner, som tillkomma löjtnant på övergångsstat.

Utskottet.

Ett bifall till motionen skulle innebära, att pensionsförmånerna för Holtz' änka skulle bestämmas med utgångspunkt från det för kapten gällande familjepensionsunderlaget. Utskottet kan för sin del icke tillstyrka ett dylikt avsteg från gällande pensioneringsgrunder, och detta så mycket mindre som riksdagen tidigare avslagit en motionsvis gjord framställning i syfte att Holtz skulle berättigas åtnjuta kaptens löne- och övriga förmåner.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion II: 3 ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

3:o.

Anna Wilhelmina Maria Wannmacher. I motion II: 54 hemställer herr *Paulsen*, »att riksdagen måtte bevilja Anne-Marie Nordström den pension hon som änka efter marinintendent Karl Hugo Leonard Nordström vore berättigad till».

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att marinintendenten Nordström var född den 20 januari 1862 och avled den 23 januari 1934;

att han utnämndes till marinintendent av 2. graden den 31 december 1903, till marinintendent av 1. gradens 2. klass den 30 december 1911 samt till marinintendent av 1. gradens 1. klass den 29 maj 1914;

att han erhöll avsked med pension den 30 juni 1922;

att han den 7 september 1930 vid en levnadsålder av 68 år ingick äktenskap med dåvarande tyska undersåten Anna Wilhelmina Maria Wannmacher, född den 5 juni 1889;

att genom ett den 9 januari 1932 laga kraftvunnet domstolsutslag dömts till återgång av äktenskapet;

att Nordström i egenskap av delägare i marinens familjepensionskassa erlagt avgifter för änkepension från och med år 1904 intill sin död;

samt att Wannmacher sedan den 1 november 1937 genom Stockholms stads fattigvård åtnjuter ett månatligt understöd av 90 kronor.

Hos Kungl. Maj:t anhöll Wannmacher år 1938 att komma i åtnjutande av änkepension efter Nordström.

I häröver avgivet utlåtande anförde *statskontoret*:

Av ansökningshandlingarna framgår, bland annat, att framlidne f. d. marinintendenten Nordström vid den tidpunkt, då han ingick äktenskap med sökanden, uppnått en så hög levnadsålder som 68 år ävensom att genom domstolsutslag dömts till återgång i detta äktenskap.

Vid angivna förhållanden får statskontoret avstyrka, att åtgärd vidtages för beredande av pension åt sökanden.

Genom beslut den 20 maj 1938 fann *Kungl. Maj:t* den gjorda ansökningen ej föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

En av Wannmacher sedermera gjord förnyad ansökning om änkepension har genom *Kungl. Maj:ts* beslut den 10 mars 1939 lämnats utan bifall.

Utskottet.

Såsom den lämnade redogörelsen giver vid handen, är Wannmacher icke berättigad till pension efter marinintendenten Nordström, enär deras äktenskap blivit upplöst genom återgång av detsamma. Även om äktenskapet bestått intill tiden för Nordströms frånfälle, skulle Wannmacher likväl hava varit i avsaknad av änkepensionsrätt på den grund, att äktenskap, som delägare i marinens familjepensionskassa ingick efter det han fyllt 65 år, icke grundlade rätt till änkepension. Kungl. Maj:t har ock vid två olika tillfällen avslagit av Wannmacher gjorda framställningar om pension. Att såsom motionen åsyftar riksdagen genom särskilt beslut skulle tilldela Wannmacher en pension synes icke kunna ifrågakomma. Utskottet får därför avstyrka bifall till motionen och hemställer alltså,

att förevarande motion II: 54 ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

II. Socialdepartementet.

4:o.

T. f. landsfiskalen Arvid Leopold Wernells änka och barn. I en den 8 mars 1940 dagtecknad proposition nr 120 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 2 föreslagit riksdagen medgiva, att t. f. landsfiskalen Arvid Leopold Wernells änka Vera Carola Wernell, född Löwenstein, och makarnas minderåriga barn Elisabet och Margareta må från och med den 1 maj 1939 från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära, änkan en årlig pension av 804 kronor under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, samt vartdera barnet ett årligt uppfostringsbidrag å 300 kronor till och med utgången av det kalenderår, varunder barnet uppnår 18 års ålder.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Wernell var född den 4 juni 1890 och avled den 14 april 1939;

att han — efter fullgjord utbildningstjänstgöring och efter att bland annat under omkring 14 1/2 år hava bestritt förordnanden såsom kronolänsman eller landsfiskal — den 10 november 1932 tillträdde befattning såsom extra landsfiskal i Domnarvets distrikt och den 25 februari 1935 förordnades att från och med den 1 april samma år tills vidare vara landsfiskal i Ore distrikt med rättighet att intill dess ny lönereglering för landsfiskaler trätt i kraft åtnjuta samtliga med tjänsten förenade löneförmåner med undantag för ett belopp, motsvarande ordinarie innehavare av tjänsten åvilande avgift för egen pensionering;

att han innehade sist omförmälda förordnande till sin död;

att han vid sin död efterlämnade änkan Vera Carola Wernell, född Löwenstein, vilken är född den 19 juli 1890, samt två minderåriga döttrar, nämligen Elisabet, född den 21 juni 1927, och Margareta, född den 18 februari 1931;

att enligt en av boutredningsmannen avgiven redogörelse för ställningen i dödsboet efter Wernell tillgångarna uppgå till omkring 22,300 kronor samt skulderna till omkring 14,300 kronor, till följd varav behållningen i boet utgör omkring 8,000 kronor;

samt att änkefru Wernell enligt ett för henne utfärdat läkarintyg lider av en lätt anemi samt har en sådan kropps-konstitution, att hon ej lämpligen synes kunna försörja sig genom kroppsarbete.

I avvaktan på omorganisation av åklagarväsendet har Kungl. Maj:t genom cirkulär den 5 december 1924 förordnat, att ledigblivna landsfiskalstjänster icke finge besättas med ordinarie innehavare utan skulle tillsättas medelst förordnande tills vidare. Genom brev den 9 oktober 1936 har Kungl. Maj:t

dock medgivit, att de tjänstemän, vilka senast år 1931, efter landsfiskals-tjänsts behöriga kungörande, förordnats att tills vidare uppehålla sådan tjänst, finge utnämnas till landsfiskaler samt alltså komma i åtnjutande av rätt till egen pension och familjepension. Då Wernell emellertid först år 1935 förordnades att tills vidare vara landsfiskal, kunde bestämmelserna i sistnämnda Kungl. Maj:ts brev icke tillämpas för honom. Wernells änka och barn äga sålunda icke någon författningsenlig rätt till pension.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har anfört bland annat följande:

Med hänsyn till vittgående konsekvenser synes det länsstyrelsen allenast i rena undantagsfall böra förekomma, att efterlevande till i statens tjänst anställda personer, vilka icke av staten tillförsäkrats rätt till familjepension, ändock beredas sådan förmån. I nu ifrågavarande fall föreligga dock särskilda omständigheter. Sålunda hade Wernell sedan år 1932 haft stadigvarande anställningar inom härvarande fögderiförvaltning och var dessförinnan i åtskilliga år i landsstatstjänst. Hans tjänstemeriter torde hava varit av den omfattning, att han, vid en omorganisation av landsfiskalstjänsterna enligt senast framlagt förslag, kunnat påräkna utnämning å ordinarie tjänst. Under dessa förhållanden anser länsstyrelsen det synnerligen behjärtansvärt, om Wernells efterlevande änka och minderåriga barn kunde tillerkännas pension eller understöd med belopp, som skulle hava tillkommit dem, därest Wernell vid sin död varit ordinarie landsfiskal. Då behållningen i dödsboet efter Wernell synes vara ringa samt Wernells änka torde sakna möjligheter att genom eget arbete försörja sig och makarnas barn, framstår behovet av understöd såsom synnerligen nödvändigt.

Föredragande departementschefen har anfört:

På grund av föreliggande förhållanden anser jag mig böra förorda, att understöd beredes Wernells familj i form av såväl pension åt änkan som uppfostringsbidrag åt barnen. Understöden synas dock icke böra bestämmas till belopp, som skulle hava tillkommit de efterlevande, därest Wernell varit ordinarie landsfiskal. Jag vill för min del förorda, att änkepensionen bestämmas till 804 kronor för år och att såsom uppfostringsbidrag för vartdera barnet får utgå ett belopp av 300 kronor för år.

Utskottet. Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, får hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må vinna riksdagens bifall.

5:o.

Avdelningschefen hos statens arbetslöshetskommission Sven Vilhelm Kôersners änka. Under punkten 3 av förevarande proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att avdelningschefen hos statens arbetslöshetskommission Sven Vilhelm Kôersners änka Elin Kristina Kôersner, född Håkansson, må från och med den 1 maj 1939 under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 804 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,
att Kôersner var född den 6 maj 1887 och avled den 9 april 1939;
att han under tiden 29 maj 1922—31 mars 1924 var ekonomichef vid södra Sveriges statsarbeten;
att han från och med den 1 april 1924 intill sin död innehade befattning såsom kamrerare och chef för kamerala avdelningen vid arbetslöshetskommissionens kansli;
att hans avlöningsförmåner från och med den 1 juli 1933 uppgingo till 12,000 kronor för år;
att han vid sin död efterlämnade änkan Elin Kristina Kôersner, född Håkansson, vilken är född den 28 juli 1892;
att bouppteckningen efter Kôersner utvisade en behållning av omkring 5,800 kronor;
att efter Kôersners frånfälle till änkan utbetalats omkring 10,000 kronor på grund av två av Kôersner tecknade livförsäkringar, till vilka änkan insatts såsom förmånstagare;
samt att enligt ett den 22 september 1939 dagtecknat läkarintyg änkefru Kôersners arbetsförmåga på grund av sjukdom är för framtiden nedsatt till en tredjedel av den för fullt arbetsför person normala arbetsförmågan.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

6:o.

Redogöraren hos statens arbetslöshetskommission Gösta Albin Annerfeldts änka. Under punkten 4 av förevarande proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att redogöraren hos statens arbetslöshetskommission Gösta Albin Annerfeldts änka Hilda Charlotta Annerfeldt, född Mattsson, må från och med den 1 januari 1940 under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 660 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas.
att Annerfeldt var född den 10 maj 1895 och avled den 9 juni 1937;
att han, som under tiden 8 februari 1915—31 oktober 1918 innehade fast anställning vid Vendes artilleriregemente, var anställd vid södra Sveriges statsarbeten under tiden 15 augusti 1922—30 juni 1924 samt hos statens arbetslöshetskommission under tiden 5 mars—10 september 1925 och från ingången av år 1926 intill sin död;
att han under den tid, varunder han sålunda tjänstgjorde vid södra Sveriges statsarbeten och hos arbetslöshetskommissionen, innehade olika befattningar såsom platsledare, biträdande platsledare, redogörare m. m.;

att hans avlöningsförmåner från augusti 1932 utgjordes av kontant lön med 425 kronor i månaden jämte fri bostad och vedbrand;

att han vid sin död såsom dödsbodelägare efterlämnade änkan Hilda Charlotta Annerfeldt, född Mattsson, vilken är född den 7 januari 1890, samt döttrarna Göta Elna Boël, född den 2 februari 1919, Berta Sofia Hillevi, född den 9 januari 1921, Britta Andréa, född den 8 juni 1926, och Barbro Albina, född den 11 april 1937;

att den efter Annerfeldt upprättade bouppteckningen utvisade en behållning av omkring 370 kronor;

samt att änkefru Annerfeldt, som saknar egna tillgångar, icke har att påräkna bidrag till sitt uppehälle av barnen.

I ett för änkefru Annerfeldt den 4 september 1939 utfärdat läkarintyg uttalas, att hennes arbetsförmåga på grund av sjukdom (kronisk deformrande inflammation i höger knäled) torde få anses vara varaktigt nedsatt till mindre än en tredjedel av normal arbetsförmåga, att hon icke torde kunna åtaga sig något förvärvsarbete samt att hon finge anses vara för framtiden varaktigt oförmögen att försörja sig genom arbete.

I proposition nr 249, punkt 8, till 1938 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om uppfostringsbidrag till belopp av 300 kronor åt vart och ett av makarna Annerfeldts tre yngsta döttrar. Däremot fann Kungl. Maj:t väckt fråga om pension åt änkefru Annerfeldt icke böra för det dåvarande föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Kungl. Maj:ts i nyssnämnda proposition framlagda förslag bifölls av riksdagen (bankoutsk. utl. nr 32, p. 11; riksd. skr. nr 195).

Föredragande departementschefen har anfört:

Med hänsyn till den i ärendet förebragta utredningen rörande änkefru Annerfeldts nuvarande hälsotillstånd och arbetsförmåga vill jag icke numera motsätta mig, att pension utverkas åt henne. Pensionen synes mig skäliggen böra bestämmas till 660 kronor för år, att utgå från och med den 1 januari 1940.

Utskottet.

Under åberopande av vad i ärendet förekommit hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

III. Ecklesiastikdepartementet.

7:o.

Docenten greve Gunnar Gabriel Oxenstiernas dotter. I en den 8 mars 1940 dagtecknad proposition nr 120 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 5 föreslagit riksdagen medgiva, att docenten vid uni-

versitetet i Uppsala greve Gunnar Gabriel Oxenstiernas och hans efterlämnade änka Miliza Oxenstiernas, född Homjakoff, minderåriga dotter Louise Gabriella må från och med den 1 oktober 1939 till och med utgången av det kalenderår, varunder hon uppnår 18 års ålder, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 384 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,
att greve Oxenstierna var född den 28 juni 1897 och avled den 25 september 1939;

att han efter avlagda examina och disputation för doktorsgrads vinnande förordnades till docent i teoretisk filosofi vid universitetet i Uppsala den 27 december 1926;

att han uppehöll professuren i ämnet under tiden 23 september 1931—28 februari 1934;

att han från och med ingången av år 1927 intill sin död — med undantag för nyss angivna tid, varunder han uppehöll professur — åtnjöt med undervisningsskyldighet förenat docentstipendium, vilket under tiden intill utgången av år 1935 utgjorde 6,000 kronor för år och under tiden därefter mellan 2,400 och 3,300 kronor för år;

att han icke hade någon befattning utanför universitetet;

att han vid sin död efterlämnade änkan grevinnan Miliza Oxenstierna, född Homjakoff, vilken är född den 12 april 1899, samt en dotter Louise Gabriella, född den 3 oktober 1936;

att behållningen i boet efter greve Oxenstierna utvisade brist;

samt att grevinnan Oxenstierna med sin dotter efter mannens frånfälle varit bosatt hos sina föräldrar i Tallinn, vilka båda äro ålderstigna och leva under knappa ekonomiska förhållanden.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag hemställer utskottet, *Utskottet.*

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må av riksdagen bifallas.

8:o.

Vaktmästaren vid förutvarande sjätte dövstumskoldistriktets skola i Gävle Lars Hellbergs änka. Under punkten 6 av förevarande proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att vaktmästaren vid förutvarande sjätte dövstumskoldistriktets skola i Gävle Lars Hellbergs änka Margareta (Margit) Kristina Hellberg, född Engman, må från och med den 1 mars 1939 under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 384 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Hellberg var född den 19 december 1860 och avled den 17 februari 1939;

att han var anställd såsom vaktmästare vid förutvarande sjätte dövtumskoldistriktets skola i Gävle från och med den 1 augusti 1892 till och med den 30 september 1930 eller under en tid av 38 år 2 månader och att han under omkring hälften av denna tid tillika i viss utsträckning tjänstgjorde såsom slöjdlärare vid skolan;

att Hellbergs avlöningsförmåner såsom vaktmästare senast utgjordes av kontant lön å 2,020 kronor för år jämte dyrtidstillägg enligt för statens befattningshavare vid nyreglerade verk gällande grunder ävensom naturaförmåner, uppskattade till ett årligt värde av 500 kronor;

att han vid avgången ur tjänst av dövtumskoldistriktet tillerkändes en årlig pension av 1,800 kronor jämte dyrtidstillägg enligt för f. d. befattningshavare i statens tjänst gällande grunder;

att han vid sin död efterlämnade änkan Margareta (Margit) Kristina Hellberg, född Engman, vilken är född den 9 november 1866, samt en dotter, gift med en kyrkoadjunkt;

att behållningen i boet efter Hellberg uppgick till omkring 400 kronor; samt att änkefru Hellberg är i behov av understöd.

Utskottet. Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

9:o.

Föreståndaren för Ölands folkhögskola Gustav Rudolf Beronius' änka (*tilläggs pension*). Under punkten 7 av förevarande proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att föreståndaren för Ölands folkhögskola Gustav Rudolf Beronius' änka Signe Amalia Helena Beronius, född Höglund, må från och med den 1 juli 1939 under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från statens pensionsanstalt uppbära — utöver henne enligt statens pensionsanstalts beslut den 20 februari 1931 tillkommande pension — tilläggs pension till belopp av 300 kronor för år.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Beronius var född den 16 februari 1868 och avled den 23 december 1930;

att han tjänstgjorde såsom förste lärare vid Tomta lantbruksskola åren 1891—1894, såsom lärare vid Gamleby folkhögskola under tiden 1 november 1898—30 juni 1906 samt såsom föreståndare för Ölands folkhögskola från och med den 1 juli 1906 intill sin död;

att Beronius, som icke begagnade sig av förefintlig möjlighet att genom anmälan under år 1908 till direktionen för folkskollärarnas änke- och pupillkassa vinna inträde i denna kassa, från och med den 1 januari 1920 förvär-

vade familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt, i vilken anstalt förstnämnda kassa då inordnats;

att Beronius vid sin död efterlämnade änkan Signe Amalia Helena Beronius, född Höglund, vilken är född den 3 november 1882, samt barnen Signhild Margareta och Rudolf Gustav August, födda respektive den 13 januari 1915 och den 1 maj 1919;

samt att änkefru Beronius, som lider av försvagad hälsa, saknar egna tillgångar och är för sitt uppehälle beroende av sin pension.

Genom beslut den 20 februari 1931 tillförsäkrade *statens pensionsanstalt* änkefru Beronius och makarna Beronius' barn en årlig avkortad familjepension av 1,020 kronor att utgå från början av januari 1931. Sedan det äldsta barnet den 13 januari 1936 uppnått 21 års ålder, har pensionen från början av februari 1936 sänkts till 952 kronor. När jämväl det yngsta barnet uppnått myndig ålder, kommer pensionen att reduceras till 680 kronor.

Frågan om beredande av tilläggs pension åt änkefru Beronius har år 1939 varit föremål för riksdagens prövning med anledning av väckta motioner (I: 164 och II: 320). *Bankoutskottet* anförde i utlåtande (nr 58) över motionerna följande:

De myndigheter, som avgivit utlåtande över den av änkefru Beronius hos Kungl. Maj:t gjorda ansökningen om förhöjd pension, hava tillkännagivit skilda uppfattningar rörande sättet för beräkningen av familjepension åt Beronius' efterlevande. Sålunda har statens pensionsanstalt ansett familjepensionsunderlaget böra beräknas försäkringstekniskt på avgifter för tiden efter 1920 års ingång, vid vilken tidpunkt Beronius obligatoriskt erhöll familjepensionsrätt i anstalten. Från denna utgångspunkt har anstalten fastställt pensionen till ett i förhållande till full familjepension avsevärt reducerat belopp. Statskontoret åter har uttalat, att bestämmelserna i pensionsanstaltens reglemente knappast gäve stöd för ett beslut om avkortning av familjepension i fall som det förevarande. Såväl statskontoret som skolöverstyrelsen hava ansett skäligt, att Beronius' efterlevande finge genom särskilt riksdagsbeslut komma i åtnjutande av tilläggs pension, vilken enligt statskontorets mening borde motsvara den minskning i familjepensionen, som Beronius' efterlevande fått vidkännas.

Ehuru utskottet i likhet med statskontoret och skolöverstyrelsen anser bilighetsskäl tala för att Beronius' efterlevande beredes kompensation för den minskning i familjepensionen, som de fått vidkännas, är utskottet icke berett att nu taga ställning till det i motionerna väckta förslaget. Utskottet hyser nämligen den åsikten, att förevarande pensionsfråga är av beskaffenhet att i första hand böra bli föremål för prövning av Kungl. Maj:t. Med hänsyn härtill och då ärendet genom framställning från änkefru Beronius redan är underställt Kungl. Maj:t, finner utskottet sig icke kunna förorda, att de i ämnet väckta motionerna föranleda någon riksdagens åtgärd.

I enlighet med utskottets förslag fann riksdagen motionerna icke föranleda någon *riksdagens* åtgärd.

Föredragande departementschefen har anfört:

Med hänsyn till i ärendet föreliggande förhållanden — å ena sidan den tvekan som gjort sig gällande rörande den rätta tolkningen av det författningsrum, varå statens pensionsanstalt grundat sitt beslut om avkortning av

pensionen åt änkefru Beronius, och å andra sidan de ömmande omständigheter som äro för handen — anser jag mig böra förorda, att förslag förelägges riksdagen om beredande av förbättrade pensionsförmåner åt änkefru Beronius. För egen del vill jag i sådant hänseende förorda, att änkefru Beronius berättigas från statens pensionsanstalt åtnjuta en årlig tilläggspension å 300 kronor, att utgå förslagsvis från och med den 1 juli 1939.

Utskottet. Med biträdande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag hemställer utskottet, att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

10:o.

Extra ordinarie läroverksläraren John Elis Högbergs änka. I motion II: 11 hemställa herrar *Larsson* i Östersund och *Hedlund* i Östersund, »att riksdagen måtte besluta, att familjepension får utgå till Dorotea Sofia Marta Högberg, änka efter läroverksläraren John Elis Högberg, från och med den 1 juli 1940 i enlighet med de grunder, som nu gällande författningar angiva.»

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Högberg var född den 13 februari 1885 och avled den 25 september 1928;

att han avlade filosofie magisterexamen år 1912;

att han tjänstgjorde vid Katrineholms praktiska skola åren 1912, 1919 och 1920, vid Katrineholms kommunala mellanskola åren 1921—1924, vid högre allmänna läroverket i Östersund läsåret 1924—1925, vid realskolan i Enköping och Gnesta kommunala mellanskola vissa tider år 1926 samt, såsom extra ordinarie lärare, vid högre allmänna läroverket i Östersund under läsåren 1926—1927 och 1927—1928 samt under höstterminen 1928 intill sin död;

att han vid sin död efterlämnade änkan Dorotea Sofia Marta Högberg, född Schultze den 18 februari 1892, samt tre barn — Karl Ludvig Rolf, född den 5 april 1918, Karin Maria Gisela, född den 20 november 1919 och Ernst Robert Börje, född den 4 mars 1921 — av vilka den sistnämnde numera avlidit;

att bouppteckningen efter Högberg utvisade en behållning av omkring 300 kronor;

att änkefru Högberg på grund av avgifter, som hennes man under tjänstgöring vid ovannämnda kommunala mellanskolor erlagt till statens pensionsanstalt, från anstalten uppbär en årlig pension av 78 kronor 40 öre;

att änkefru Högberg, som befinner sig i små ekonomiska omständigheter, alltsedan mannens frånfälle försörjt sig och familjen medelst lektionsarbete;

att sonen är tillfällig arbetstagare vid trafikavdelningen vid statens järnvägar i Östersund men för närvarande inkallad till militär beredskapstjänstgöring samt att dottern är elev i 4:e ringen vid Östersunds högre allmänna läroverk;

samt att hon enligt ett den 9 januari 1940 utfärdat läkarintyg lider av höggradig synnedsättning.

I proposition nr 172 till 1929 års riksdag hemställdes, att änkefru Högberg skulle beredas en pension av 720 kronor om året under hennes återstående livstid.

Under hänvisning till att Högbergs sammanlagda anställningstid i stats-tjänst utgjort endast omkring 3 år och följaktligen varit för kort för att kunna motivera understöd av statsmedel till Högbergs efterlevande, avstyrkte bankoutskottet bifall till den gjorda framställningen. Genom gemensam omröstning av kamrarna biföll *riksdagen* utskottets hemställan.

En av änkefru Högberg år 1931 hos Kungl. Maj:t gjord ansökning om pension lämnades genom beslut den 4 mars 1932 av *Kungl. Maj:t* utan bifall.

I en den 29 december 1938 dagtecknad skrift anhöll änkefru Högberg hos Kungl. Maj:t ånyo att komma i åtnjutande av pension.

I häröver avgivet utlåtande anförde *skolöverstyrelsen* bland annat följande:

Då fru Högberg nu anhåller om familjepension åt sig, förslagsvis enligt de grunder nu gällande författningar angiva, vill överstyrelsen ånyo tillstyrka understöd av statsmedel för henne, enär överstyrelsen finner sådana omständigheter föreligga, att understöd skäligen bör utgå. Av ansökningen framgår, att sökandens synförmåga, som vid föregående ansökningars ingivande var i hög grad nedsatt, nu ytterligare försämrats och att hon icke kan förrätta arbete, som kräver större synförmåga eller mera ansträngelser ögonen, att det är ovisst, hur länge hon står ut med arbetet som lektionsgivareska liksom hur länge de nuvarande arbetsmöjligheterna för henne komma att bestå, samt att de båda kvarvarande barnen, som äro respektive 20 år och 19 år, ej kunna försörja sig själva, långt mindre bidra till moderns uppehälle. Vad beträffar den omständigheten, att extralärare Högberg haft anställning i statstjänst endast något över 3 år (vartill komma $3\frac{3}{4}$ år vid kommunal mellanskola, sedermera övertagen av staten), tillåter sig överstyrelsen i underdånighet erinra om att enligt kungl. kungörelsen nr 516/1938 och allmänna familjepensionsreglementet de efterlevande efter en e. o. lärare vid de allmänna läroverken numera äro berättigade till familjepension, även om lärarens anställningstid i statens tjänst varit lika kort som Högbergs eller (rent teoretiskt) hur kort som helst. På grund av bestämmelserna i § 4 mom. 2 allmänna familjepensionsreglementet om att för befattningshavare, som vid sin död kvarstod i tjänst eller åtnjöt pension enligt civila eller militära tjänstereglementet, familjepensionens grundbelopp är lika med familjepensionsunderlaget, så framt antalet av befattningshavaren förvärvade tjänst-år, utökade med lid som från dödsfallet eller avgången med pension må hava återstått till pensionsåldern, uppgått till minst 30, kan familjepensionen efter en e. o. lärare vid de allmänna läroverken, som avlidit efter lika kort anställningstid i statstjänst som Högberg (eller kortare), uppgå till dels (såsom fast del) grundbelopp 1,770 kronor, vilket belopp skulle ökas med 50 % för ett barn och med 20 % därutöver för varje ytterligare barn, dels (såsom rörlig del) ett belopp motsvarande samma procenttal å den fasta delen, som för beräkning av dyrtidstillägg å nyreglerad avlöning.

Överstyrelsen anser sig emellertid icke böra tillstyrka understöd för sökanden till högre belopp än det i propositionen nr 172/1929 föreslagna eller 720 kronor för år. Med hänsyn till den i ifrågavarande proposition föreslagna åldersgränsen, intill vilken understöd borde utgå för barnen, finner sig överstyrelsen icke böra föreslå något understöd för dem, vilket måhända icke heller avsetts av sökanden.

Statskontoret anförde i avgivet utlåtande, att då några nya omständigheter av beskaffenhet att böra föranleda ändring i den av statsmakterna åren 1929 och 1932 intagna ståndpunkten icke blivit förebragta, ämbetsverket ansåge sig icke kunna förorda bifall till den föreliggande framställningen. Därest emellertid Kungl. Maj:t, med hänsyn till i ärendet åberopade omständigheter, skulle anse pension böra utverkas åt änkefru Högberg genom förnyad framställning till riksdagen, hade statskontoret icke funnit anledning frångå sin tidigare uttalade uppfattning, att understödet borde fastställas till 720 kronor.

Genom beslut den 10 mars 1939 fann Kungl. Maj:t ansökningen ej föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Utskottet. Såsom den lämnade redogörelsen giver vid handen, är änkefru Högbergs synförmåga numera i så hög grad nedsatt, att hon icke är i stånd att förätta arbete, som är ansträngande för ögonen, varför det är ovisst, huru länge hon kan för framtiden utföra arbete som lektionsgiverska. Enligt vad i ärendet blivit upplyst, äro vidare makarna Högbergs barn icke i stånd att bidra till änkefru Högbergs uppehälle. Vid nu angivna förhållanden har utskottet funnit starka billighetsskäl tala för att änkefru Högberg under sin återstående livstid beredes en årlig pension av statsmedel. Pensionsbeloppet synes böra bestämmas till samma belopp, som tidigare vid prövning av änkefru Högbergs pensioneringsfråga föreslagits av Kungl. Maj:t eller 720 kronor om året.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion nr II: 11, må medgiva, att extra ordinarie läroverksläraren John Elis Högbergs änka Dorotea Sofia Marta Högberg, född Schultze, må från och med den 1 januari 1940 under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 720 kronor.

Stockholm den 9 april 1940.

På bankoutskottets vägnar:

BJ. HOLMGREN.

Närvarande: se anteckning å utlåtandet nr 21.

Reservationer:

vid *punkten 2* (ang. pension åt kaptenen Gustaf Arthur Holtz' änka) av herrar *Holmgren* och *Öman*; samt

vid *punkten 3* (ang. pension åt Anna Wilhelmina Maria Wannmacher) av herr *Paulsen*.
